

УДК 355.4

О. В. Минько

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ФОРМУВАННЯХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Розглянуто теоретико-методичні засади формування системи цивільно-військового співробітництва у формуваннях Національної гвардії України. Надано короткі висновки стосовно аналізу закордонного і вітчизняного досвіду з організації цивільно-військового співробітництва. Підкреслено актуальність розвитку існуючої системи цивільно-військового співробітництва у Національній гвардії України. Обґрунтовано необхідність залучення сил і засобів цивільно-військового співробітництва у ході проведення спеціальних операцій (бойових дій) під час виконання службово-бойових завдань з врегулювання збройних конфліктів. Досліджено можливість позитивного впливу розгортання системи цивільно-військового співробітництва на ефективність виконання завдань за призначенням. Розкрито перспективи пошуку шляхів підвищення ефективності виконання завдань за призначенням формуваннями Національної гвардії України під час врегулювання збройного конфлікту шляхом оптимізації діяльності підрозділів цивільно-військового співробітництва.

Ключові слова: цивільно-військове співробітництво, Civil-Military Cooperation, Національна гвардія України, Збройні Сили України, збройний конфлікт, операція Об'єднаних сил, цивільне середовище, цивільно-військова взаємодія, координація дій.

Постановка проблеми. Історія людства насичена подіями різного характеру. Війни, як частина політики, активно використовувалися за всіх часів розвитку людства. Підґрунтям будь-якого конфлікту були і залишаються інтереси держави-агресора або держави, яка спровокувала агресію проти себе і має наміри виграти подальшу війну. Зазвичай це інтереси політичного або економічного характеру. Держави, які вели війни як у минулому, так і у сучасній історії, рідко мали характер війни на тотальне знищення.

Ще з давніх часів армії, що діють на території противника, намагаються використовувати у своїх інтересах не лише місцеві природні та економічні ресурси, але й такий важливий ресурс, як місцеве населення. Його використовують як заручників, ресурс дешевої робочої сили, а іноді і як джерело для поповнення лав своєї армії для подальших військових дій або наведення та підтримання порядку на завойованих територіях.

Армії, що діють на власних територіях під час війни, задля захисту інтересів держави та поповнення ресурсів змушені використовувати

місцеві економічні та людські ресурси.

Однак будь-яка армія потребує ресурсів не лише за часів воєнних походів та бойових дій. За умов мирного часу утримання армії, особливо численної, теж потребує значних ресурсів. Звісно, це ресурси, насамперед, фінансового та матеріально-технічного характеру. Але без підтримки власного народу будь-яка армія приречена на програш у майбутніх конфліктах. А за умов і мирного, і воєнного часу імідж армії значно страждатиме без налагодження цивільно-військової взаємодії (ЦВВ).

Конфлікти сучасності не є винятком із цих правил. Проте з розвитком міжнародного законодавства і правил ведення війн військові структури дедалі більше діють з огляду на юридичні й етичні аспекти ведення бойових дій. Зменшення заподіяння супутньої шкоди місцевому населенню і формування у нього прихильного ставлення до дій військ лишаються одними з головних завдань військових формувань, що дотримуються цивілізованих правил ведення збройних конфліктів і не ведуть війну на тотальне знищення.

У другій половині ХХ ст. політики і військові спеціалісти мали чітке розуміння, що конфлікти сучасності дуже складно вирішити суто військовими засобами. Конфлікти дедалі більше наповнюються етнічними, ідеологічними, релігійними, економічними, функціональними викликами, супроводжуються значними руйнуваннями та катастрофами.

Дедалі більше нищівних ударів завдають економічні кризи, соціальні потрясіння і стихійні лиха та фактори техногенного характеру. Ці кризові ситуації також майже завжди потребують втручання військових формувань.

У сучасному мистецтві ведення воєн та в ході подолання наслідків кризових ситуацій зазвичай використовують концепцію комплексного підходу. Такий підхід був започаткований у різних країнах. Проте поняття терміна цивільно-військового співробітництва (ЦВС) до нас надійшло з країн, що входять до Північно-Атлантичного Альянсу (НАТО). Сутність ЦВС, або англійською Civil-Military Cooperation (CIMIC), насамперед, ґрунтується на понятті налагодження певної системи цивільно-військового співробітництва. Цей вид взаємодії дещо відрізняється від взаємодії, що зазвичай організовується всередині військового формування і між взаємодіючими іншими військовими формуваннями та правоохоронними органами (ІВФ та ПрО). Налагодження ЦВВ сфокусоване на організації взаємовигідної взаємодії у ланці військові формування – цивільне середовище (ЦС). Ця взаємодія дає можливість військовому компоненту операції досягати намічених кінцевих цілей шляхом ретельної координації дій, досягнення синергії спільних зусиль, запобігання або оперативного вирішення конфліктних ситуацій між військовими та ЦС. Отже, ЦВС виступає як один з інструментів, що має в руках військовий керівник, несе в собі ознаки одного із способів політичного врегулювання і є невід'ємною складовою військових операцій.

Такий комплексний підхід використовують усі сучасні армії розвинених країн світу, а ЦВС завжди використовується як ефективний інструмент і в умовах ведення воєнного конфлікту, і у мирний час [1].

З огляду на актуальність проблеми розвитку системи цивільно-військового співробітництва Національної гвардії (НГ) України виникає

необхідність у розгляді дій підрозділів цивільно-військового співробітництва як до одного з найважливіших видів забезпечення дій формувань НГ України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Завдання, порядок організації та здійснення цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України (ЗС України) визначено у відповідних керівних документах. Базовими документами для використання на цей час є: наказ Генерального штабу Збройних Сил України “Про затвердження Тимчасової настанови з цивільно-військового співробітництва у ході підготовки та застосування Збройних Сил України” від 02.04.2019 р. № 131 [2], “Методичний посібник для військ (сил) з питань цивільно-військового співробітництва” [3], навчальний посібник НУОУ ім. Івана Черняхівського “Цивільно-військове співробітництво за стандартами НАТО” [1] та посібник ГУ НГ України “Методичний посібник з організації цивільно-військового співробітництва за стандартами НАТО (Civil-Military Cooperation)” [4].

На сайті [5] у відкритому доступі розміщено визначення цивільно-військового співробітництва Національної гвардії України та зазначені його основні завдання. Практична діяльність ЦВС НГ України періодично висвітлюється на офіційному сайті Національної гвардії України [6]. Діяльність та успіхи цивільно-військового співробітництва ЗС України постійно висвітлюється на офіційному сайті ЦВС ЗС України [7]. Проблеми та етапи становлення і розвитку системи ЦВС в Україні розглядалися у низці наукових видань та публікацій у засобах масової інформації. Так, результати соціологічного дослідження феномена цивільно-військового співробітництва ЗС України, яке було проведено протягом 2015–2016 рр., розглянуто у [8]. У публікації [9] розкриваються проблеми і надаються пропозиції з удосконалення системи підготовки фахівців з цивільно-військового співробітництва у ЗС України. У статті [10] розглянуто пропозиції з розвитку системи цивільно-військового співробітництва у формуваннях НГ України та проблемні питання її логістичного забезпечення. У публікації [11] цивільно-військове співробітництво розглядається авторами дещо ширше, як елемент системи стратегічних комунікацій держави. У статті [12] розкриваються етичні аспекти розвитку системи цивільно-військового співробітництва у формуваннях НГ України.

Таким чином, правова, наукова та методична бази цивільно-військового співробітництва військових формувань України мають чітку тенденцію до їх послідовної розбудови.

Метою статті є аналіз теоретико-методичних засад формування системи цивільно-військового співробітництва у формуваннях НГ України й обґрунтування необхідності залучення сил та засобів цивільно-військового співробітництва у ході проведення спеціальних операцій (бойових дій) під час виконання службово-бойових завдань з врегулювання збройних конфліктів.

Виклад основного матеріалу. Розгортання ЦВС у НГ України у 2017 р. розпочалося з Головного управління. У складі відділу інформаційної підтримки іміджево-видавничого центру НГ України було створено групу цивільно-військового співробітництва. Надалі у кожному ТрУ НГ України введено посаду старшого офіцера (з цивільно-військового співробітництва та інформаційного забезпечення) відділення по роботі з особовим складом територіального управління. На тактичному рівні функції із ЦВС покладені на органи по роботі з особовим складом військових частин. Отже, система ЦВС НГ України на сучасному етапі перебуває на стадії розвитку своїх спроможностей.

У ході розбудови системи ЦВС НГ України є доцільним переймати як вітчизняний досвід ЗС України, так і досвід країн – членів НАТО. У військових формуваннях країн – членів НАТО питанням ЦВС приділяється значна увага. Відповідно до AJP-09 NATO CIVIL-MILITARY CO-OPERATION (CIMIC) DOCTRINE [13], який є базовим документом з організації ЦВС у країнах – членах НАТО, цивільно-військове співробітництво розглядається і як функція, і як спроможність. Серед головних завдань спеціалістів із ЦВС НАТО – забезпечення командирів інформацією щодо стану ЦВС, аналітична робота та надання пропозицій. Сама діяльність із ЦВС є спільним завданням усіх союзних сил. Будь-яка діяльність із ЦВС, яка сприятиме успішності виконання військової місії, є логічною і не викликає сумнівів. У будь-якій місії (операції) НАТО військового або гуманітарного характеру розгортання системи ЦВС є обов'язковою умовою. Цей підхід НАТО щодо ЦВС можна і потрібно запозичувати й використовувати у практичній діяльності НГ України.

Водночас є очевидним, що самого лише формування схвального ставлення до сил та позитивної громадської думки цивільного населення задля успішного досягнення мети операції може бути недостатньо. Необхідно створювати сприятливі умови для виконання завдань. Цьому сприятимуть взаємодія і взаємодопомога між військовим та цивільним компонентами. Організація ефективної та стійкої взаємодії між військовими і цивільними компонентами – це основа для реалізації функцій і завдань цивільно-військового співробітництва на всіх етапах підготовки та проведення операцій.

Практичний досвід розгортання системи ЦВС ЗС України є актуальним для НГ України, адже цей досвід набуто в сучасних воєнно-політичних умовах, що склалися в Україні за останні кілька років. Аналіз існуючої системи ЦВС ЗС України дає підстави для обґрунтування необхідності залучення сил і засобів цивільно-військового співробітництва формуваннями НГ України у ході проведення спеціальних операцій (бойових дій) під час виконання службово-бойових завдань з врегулювання збройних конфліктів. Цей аналіз ґрунтується на джерелі [3]. Нижче коротко розкрито структуру системи ЦВС ЗС України та базові завдання її елементів.

Наразі систему ЦВС ЗС України очолює Управління ЦВС ЗС України, яке є органом військового управління ЗС України і призначене для координації діяльності органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій ЗС України з центральними органами виконавчої влади, міжнародними, благодійними та гуманітарними організаціями, військовими та дипломатичними представництвами іноземних держав, місцевими органами державної влади та органами місцевого самоврядування відповідно до законів України з питань цивільно-військового співробітництва.

До системи ЦВС ЗС України входять підрозділи ЦВС в органах військового управління (видах ЗС України, оперативних командуваннях) та сили і засоби ЦВС у районі проведення операції Об'єднаних сил (ООС) (до 30 квітня 2018 р. – АТО).

Цивільно-військове співробітництво, оскільки воно переважно є штабною функцією, здійснюється різними структурними підрозділами, а отже, проявляє себе як спільна діяльність всередині органів управління. При

цьому на структурні підрозділи ЦВС покладається координація цієї діяльності. Оскільки штабна складова діяльності посадових осіб ЦВС є основною, то для виконання завдань ЦВС безпосередньо в цивільному середовищі на тактичному рівні в їхніх інтересах діють підрозділи ЦВС оперативного рівня. Ці підрозділи (групи або центри) можуть бути штатними або тимчасовими.

На тактичному рівні основні обов'язки ЦВС зосереджені на сприянні й ефективній взаємодії з місцевими невійськовими учасниками, як це визначено планом військової операції, а також на оцінюванні та звітуванні щодо аспектів ЦВС у цивільному середовищі.

Основним підрозділом для взаємодії із цивільним середовищем є центр ЦВС. На період здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях у ЗС України цей підрозділ називається Об'єднаним центром ЦВС.

Отже, на тактичному рівні діють такі підрозділи ЦВС:

- об'єднані центри ЦВС;
- групи ЦВС бригад;
- оперативні групи ЦВС.

Усі підрозділи ЦВС мають дотримуватися послідовного і скоординованого підходу до діяльності та планів ЦВС.

Об'єднаний центр цивільно-військового співробітництва (ОЦ ЦВС) зазвичай створюється при органі військового управління в районі проведення військової операції. Ці структурні підрозділи розміщують переважно близько до місць розташування офісів провідних чи головних цивільних організацій. Вони не замінюють собою органи військового управління як центри ухвалення рішень.

ОЦ ЦВС належать до тимчасово створених підрозділів ЦВС у районі проведення військової операції. За досвідом військових операцій центри ЦВС можуть бути мобільними або стаціонарними. Це об'єкти ЦВС, де відбуваються взаємодія й обмін інформацією між збройними силами, цивільними організаціями, місцевою владою та населенням.

Якщо дозволяє безпекова ситуація (зазвичай, під час проведення оборонних операцій), то центри ЦВС розміщуються поза пунктами дислокації військових частин, у густонаселеній зоні. Якщо безпекова ситуація є

небезпечною (як правило, у ході проведення наступальних операцій), то місце дислокації такого центру буде в одній із військових частин.

Типовими завданнями ОЦ ЦВС є:

– узагальнення й аналіз інформації щодо цивільного середовища (моніторинг та оцінка);

– забезпечення початкового етапу взаємодії із цивільним середовищем (на щойно звільненій території) та участь в організації взаємодії між військовим командуванням та цивільним середовищем;

– опрацювання та координація виконання заявок щодо проведення робіт з очищення місцевості, об'єктів господарювання та інфраструктури від вибухонебезпечних предметів (гуманітарне розмінування);

– участь в опрацюванні заявок гуманітарних організацій на переміщення гуманітарних вантажів;

– координація відновлення пошкодженої і зруйнованої інфраструктури;

– організація та/або координація діяльності із запобігання заподіяння шкоди цивільному населенню;

– інформаційний супровід гуманітарної діяльності військових частин (підрозділів) ЗС України та підтримка діяльності органів державної влади (забезпечення інформаційного обміну);

– зміцнення перед цивільною владою і місцевим населенням юридичних підстав і законності перебування ЗС України, поліпшення їхнього іміджу.

Додатковими завданнями ОЦ ЦВС можуть бути:

– взаємодія з навчальними закладами й участь у військово-патріотичному вихованні дітей та молоді;

– участь у наданні окремих адміністративних (адміністративно-інформаційних) послуг населенню.

Група цивільно-військового співробітництва бригади (група ЦВС) призначена для:

– здійснення загального планування й організації проведення заходів ЦВС;

– аналізу цивільного середовища у місцях дислокації бригади;

– виявлення ризиків з боку цивільного середовища для здійснення діяльності підрозділів та бригади в цілому;

– нівелювання ризиків, створення сприятливих умов діяльності бригади у певному цивільному середовищі;

– підготовки доповідей та пропозицій на ім'я командира бригади для прийняття відповідних рішень щодо зниження ризиків для виконання бойових завдань, а також зниження ризиків для життя і здоров'я цивільного населення в зоні збройного конфлікту, уникнення конфліктних ситуацій та налагодження діалогу із цивільним населенням;

– аналізу дій бригади на предмет дотримання норм міжнародного гуманітарного права, організації роз'яснювальної та профілактичної роботи з особовим складом з питань дотримання норм поведінки з цивільним населенням у зоні збройного конфлікту;

– підтримання взаємодії командира бригади з місцевими органами влади, об'єднаннями громадян та релігійними громадами у місцях дислокації бригади; формування позитивної громадської думки щодо діяльності ЗС України, зокрема, під час участі у військовій операції, операціях з підтримання миру і безпеки та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

– координації діяльності українських і Міжнародних та неурядових організацій (М/НУО), наглядових місій у районах проведення бойових дій і спеціальних заходів;

– участі у заходах із забезпечення додержання законності та належного рівня правопорядку в районах проведення бойових дій і під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Оперативні групи цивільно-військового співробітництва. Для посилення впливу на цивільне середовище можуть бути розгорнуті додаткові групи ЦВС (тимчасово організовані протягом обмеженого періоду часу для виконання конкретної місії).

Оперативна група ЦВС – це підрозділ ЦВС, що може розгортатися в районі проведення військової операції (в регіоні) як частина, що перебуває у підпорядкуванні командувача (командира), що керує операцією, або органу військового управління вищого рівня. За своїм складом вона може бути національною або багатонаціональною, складатися з представників ЗС України та(або) інших, утворених відповідно до законів України військових формувань, військовослужбовців та цивільних фахівців. Ці групи повинні вміти проводити оцінювання обстановки, діяти в інтересах командувача (командира), що керує операцією, виконувати інші завдання.

Оперативні групи ЦВС можуть бути розгорнуті для:

– підсилення або виконання завдань структурних підрозділів ЦВС у зонах відповідальності бригад (якщо штатні структури ЦВС відсутні);

– виконання завдань ЦВС на загрозованих напрямках у районах проведення військової операції;

– виконання завдань у зоні стихійного лиха або техногенної катастрофи (на період евакуації населення та ліквідації наслідків);

– реалізації специфічних завдань, окремих проєктів проведення окремих акцій.

Оперативна група ЦВС бере участь у виконанні заходів, визначених нормативно-правовими та керівними документами для структур ЦВС ЗС України.

Додатковими завданнями оперативної групи ЦВС можуть бути:

– сприяння органам державної влади та місцевого самоврядування, представникам М/НУО, громадських об'єднань, населенню регіону в отриманні інформації про зміни в обстановці та діяльності військ (у випадках виникнення загрози життю і здоров'ю мирного населення, запровадження певних обмежень конституційних прав і свобод, проведення заходів бойової підготовки тощо) з метою недопущення поширення неправдивих чуток, панічних настроїв серед цивільного населення та ін.;

– отримання і координація виконання заявок щодо проведення робіт з очищення місцевості, об'єктів господарювання й інфраструктури від вибухонебезпечних предметів, організація взаємодії та контролю з виконання зазначених заявок;

– сприяння у виконанні інших заходів з гуманітарного розмінування та відновлення пошкодженої (зруйнованої) інфраструктури, зокрема, за участю М/НУО, з якими підписано меморандуми про співробітництво у цій галузі; проведення заходів щодо недопущення неправомірного переміщення осіб через лінію зіткнення в районі збройного конфлікту.

Також на групи ЦВС (оперативні групи ЦВС або групи ЦВС бригад) покладаються:

– збирання й узагальнення інформації про випадки поранення і загибелі цивільного населення, пошкодження (знищення) інфраструктури, здійснення аналізу закономірностей, причин, надання висновків та пропозицій щодо заходів, які повинні (можуть)

бути проведені з метою зменшення шкоди цивільному населенню та інфраструктурі;

– забезпечення у межах чинного законодавства умов для доступу військ (сил) до ресурсів у цивільному середовищі;

– надання пропозицій з організації спільних заходів зі сприяння органам державної влади та самоврядування у відновленні пошкодженої внаслідок бойових дій інфраструктури, необхідної для життєдіяльності цивільного населення [3].

Аналіз сучасної системи ЦВС ЗС України у зоні проведення ООС підтверджує теоретичні основи та принципи розгортання цієї системи. Так, на сьогодні управління здійснюється групою координації ЦВС при штабі АТО у м. Краматорськ. На рівень нижче створено три ОЦ ЦВС у містах Маріуполь, Краматорськ та Северодонецьк. Також працюють групи ЦВС при штабах ОТУ “Донецьк” (м. Бахмут), ОТУ “Маріуполь” (м. Маріуполь) та ОТУ “Луганськ” (м. Старобільськ). На нижчому тактичному рівні працюють групи ЦВС у деяких населених пунктах зони проведення ООС.

Аналіз досвіду розгортання системи ЦВС ЗС України та численні позитивні приклади цього виду забезпечення у зоні проведення ООС свідчать про необхідність залучення сил та засобів цивільно-військового співробітництва у ході проведення спеціальних операцій (бойових дій) під час виконання службово-бойових завдань з врегулювання збройних конфліктів військовими формуваннями НГ України.

Як показує практичний досвід дій не лише підрозділів ЦВС ЗС України, а й офіцерів ЦВС НГ України в зоні проведення ООС, цей вид діяльності має значний вплив, насамперед, на цивільне населення. А це, своєю чергою, сприяє створенню позитивного іміджу військових формувань держави в цілому.

Історично і практично доведено, у тому числі й у сучасних умовах, що підтримка дій військових формувань у зоні збройного конфлікту з боку місцевого населення впливатиме на ефективність виконання завдань за призначенням.

Наприклад, у сучасних умовах у районах, де розгорнуто сили ООС та активно проводиться робота із ЦВС, значно нижчими стали ймовірні ризики неправомірних дій місцевого населення як-то: блокування руху військових колон, участь у терористичних актах, надання

противнику розвідувальних даних щодо дій військових формувань України тощо.

Проте співвідношення існуючої системи ЦВС НГ України з кількістю тих важливих завдань, які на неї покладені [5], на тлі існуючої системи ЦВС ЗС України приводять до деяких висновків. Основними серед них варто визначити такі:

– у НГ України на цей час немає ресурсів для створення системи ЦВС, подібної до тих, що розгорнуті у НАТО та ЗС України з відповідними організаційно-штатними елементами;

– логістичне забезпечення значної кількості підрозділів ЦВС потребуватиме значних витрат коштів, що може стати значним фінансовим навантаженням на бюджет НГ України;

– реформування організаційно-штатної структури НГ України передбачає перехід органів управління на J, G та S структуру; вимога їх взаємної сумісності зі штабами НАТО може в подальшому вплинути на створення структурного підрозділу ЦВС у штабах відповідного рівня [10];

– ЦВС ЗС України ширше представлено на всіх рівнях військового управління;

– ЦВС ЗС України виведено в окремий вид оперативного забезпечення, має своє управління при ГШ ЗС України, що надає значну кількість переваг у процесі управління цим видом забезпечення;

– побудова системи ЦВС ЗС України більш структурована і сумісна для спільних дій з іноземними партнерами завдяки адаптованості до типових організаційно-штатних структур НАТО;

– система ЦВС ЗС України має постійне представництво у зоні ООС у вигляді Об’єднаних центрів ЦВС;

– Об’єднані центри ЦВС ЗС України мають оперативні групи ЦВС, які працюють у зоні ООС, що значно підвищує ефективність “роботи в полі”;

– делегування функцій ЦВС НГ України органам по роботі з особовим складом (РОС) знижує ефективність заходів із ЦВС і збільшує навантаження на офіцерів органів РОС;

– відсутність достатньої кількості фахівців із ЦВС НГ України обмежує можливості військових частин НГ України в організації спільних заходів та перспективу взаємодії із ЦВС ЗС України на тактичному рівні;

– взаємодія та зв’язок ЦВС НГ України із ЦВС ЗС України на оперативному рівні

здійснюється лише у зоні ООС та тільки у міру необхідності;

– ЦВС у районах дислокації військових формувань НГ України проводиться здебільшого у вигляді окремих акцій з цивільно-військового співробітництва іміджевого спрямування.

Як головний висновок слід зазначити те, що у тому вигляді, в якому система ЦВС НГ України існує на цей час, співвідношення наявних сил і засобів із кількістю завдань, що на неї покладено, викликає сумніви щодо її спроможності одночасного виконання цих завдань у разі виникнення такої необхідності.

Таким чином, виникає поле для подальших наукових досліджень. Особливої актуальності набувають *перспективи пошуку шляхів* підвищення ефективності виконання завдань за призначенням формуваннями НГ України під час врегулювання збройного конфлікту шляхом оптимізації діяльності підрозділів ЦВС. Об'єктом подальшого наукового дослідження буде діяльність підрозділів (спеціалістів) ЦВС, а предметом дослідження стане вплив розгорнутої системи ЦВС на ефективність виконання завдань за призначенням формуваннями НГ України під час врегулювання збройного конфлікту. Розроблення перспективної моделі функціонування сил і засобів ЦВС та методики оцінювання впливу діяльності підрозділів (спеціалістів) ЦВС на виконання завдань за призначенням формувань НГ України під час врегулювання збройного конфлікту стане об'єктом інтересу військових фахівців із цивільно-військового співробітництва. Винайдені у процесі дослідження методи оптимізації діяльності підрозділів ЦВС НГ України під час врегулювання збройного конфлікту дозволять підвищити ефективність їх використання, а практичні рекомендації щодо впровадження розробленого методу у діяльність частин та підрозділів НГ України стануть у нагоді командирам під час планування операцій (бойових) дій.

Висновки

Досвід місій і операцій НАТО та сучасний досвід ЗС і НГ України підтверджує, що ЦВС є потужним та ефективним інструментом у руках командира. Доцільним є застосування цього досвіду в ході планування і здійснення заходів цивільно-військового співробітництва формуваннями НГ України.

Розглянуто перспективу наукових підходів до досліджень використання підрозділів цивільно-військового співробітництва формувань НГ України в аспекті підвищення рівня ефективності виконання завдань за призначенням, визначено об'єкт та предмет подальших досліджень.

Аналіз теоретико-методичних засад формування системи цивільно-військового співробітництва у формуваннях НГ України та інших військових формувань підтверджує актуальність вибраного напрямку перспективного наукового дослідження. На базі аналізу існуючої системи ЦВС ЗС України обґрунтовано необхідність залучення сил і засобів цивільно-військового співробітництва військовими формуваннями НГ України у ході проведення спеціальних операцій (бойових дій) під час виконання службово-бойових завдань, адже функції та завдання, що покладені на підрозділи ЦВС ЗС України, значною мірою є актуальними і для підрозділів (спеціалістів) ЦВС НГ України. Уміння організовувати цивільно-військову взаємодію, яка є основою діяльності із ЦВС, стане у нагоді як спеціалістам з цивільно-військового співробітництва, так і органам військового управління. Використання наукових підходів до пошуку шляхів оптимізації діяльності підрозділів ЦВС розкриває перспективи підвищення ефективності виконання завдань за призначенням формуваннями Національної гвардії України під час врегулювання збройних конфліктів.

Перелік джерел посилання

1. Цивільно-військове співробітництво за стандартами НАТО : навч. посіб. Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2015. 87 с.
2. Про затвердження Тимчасової настанови з цивільно-військового співробітництва у ході підготовки та застосування Збройних Сил України від 02.04.2019 р. № 131 : наказ Генерального штабу Збройних Сил України.
3. Методичний посібник для військ (сил) з питань цивільно-військового співробітництва. Київ : Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України, 2019. 167 с.
4. Методичний посібник з організації цивільно-військового співробітництва за стандартами НАТО (Civil-Military Cooperation). Київ : ГУ НГУ, 2018. 72 с.
5. Цивільно-військове співробітництво Національної гвардії України. *Матеріал з*

Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Цивільно-військове_співробітництво Національної гвардії України (дата звернення: 27.11.2019).

6. Офіційний сайт Національної гвардії України URL: <http://ngu.gov.ua/ua/news/cimic> (дата звернення: 27.11.2019).

7. Офіційний сайт Цивільно-військове співробітництво Збройних Сил України. URL: <https://cimic.com.ua> (дата звернення: 20.11.2019).

8. Калагін Ю. А. Феномен цивільно-військового співробітництва Збройних сил України: концептуальні засади дослідження. *Український соціологічний журнал*. 2017. Вип. 1–2 (17-18). С. 64–68.

9. Школяренко В. В., Призиглей Ю. І., Яковенко А. В., Кремешний О. І. Удосконалення системи підготовки фахівців з цивільно-військового співробітництва у Збройних Силах України. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. Харків : ХУПС, 2012. Вип. 1 (30). С. 46–51.

10. Минько О. В., Луговський І. С., Адамчук М. М. Пропозиції з розвитку системи цивільно-військового співробітництва у формуваннях Національної гвардії України та проблемні питання її логістичного забезпечення. *Честь і закон*. 2019. № 1. С. 79–87.

11. Сальнікова О. Ф., Кушнір В. О., Процин І. В. Цивільно-військове співробітництво як елемент системи стратегічних комунікацій. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. Електронний журнал. 2019. Вип. 7. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1459> (дата звернення: 27.11.2019).

12. Белай С. В., Минько О. В. Етичні аспекти розвитку системи цивільно-військового співробітництва у формуваннях Національної гвардії України. *Честь і закон*. 2019. № 4. С. 55–63.

13. NATO Civil-Military Cooperation (CIMIC) Doctrine. AJP-9. Brussels, June 2003.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2020 р.

УДК 355.4

А. В. Минько

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ВОЕННО-ГРАЖДАНСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В ФОРМИРОВАНИЯХ НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИИ УКРАИНЫ

Рассматриваются теоретико-методические основы формирования системы военно-гражданского сотрудничества в формированиях Национальной гвардии Украины. Представлены краткие выводы из анализа зарубежного и отечественного опыта по организации военно-гражданского сотрудничества. Подчеркнута актуальность развития существующей системы военно-гражданского сотрудничества в Национальной гвардии Украины. Обоснована необходимость привлечения сил и средств военно-гражданского сотрудничества в ходе проведения специальных операций (боевых действий) при выполнении служебно-боевых задач в ходе урегулирования вооруженных конфликтов. Исследуется возможность положительного влияния развертывания системы военно-гражданского сотрудничества на эффективность выполнения соответствующих формирований Национальной гвардии Украины задач. Раскрываются перспективы поиска путей повышения эффективности выполнения соответствующих задач формированиями Национальной гвардии Украины во время урегулирования вооруженного конфликта путем оптимизации деятельности подразделений военно-гражданского сотрудничества.

Ключевые слова: *военно-гражданское сотрудничество, Civil-Military Cooperation, Национальная гвардия Украины, Вооруженные Силы Украины, вооруженный конфликт, операция Объединенных сил, гражданская среда, военно-гражданское взаимодействие, координация действий.*

UDC 355.4

O. Minko

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASICS OF FORMATION OF THE SYSTEM
OF MILITARY-CIVIL COOPERATION IN THE FORMATIONS
OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE**

The theoretical and methodological basics of the formation of a system of civil-military cooperation in the formations of the National Guard of Ukraine are considered. Brief conclusions from the analysis of foreign and domestic experience in the organization of civil-military cooperation are provided. The urgency of the development of the existing system of civil-military cooperation in the National Guard of Ukraine was emphasized. The necessity of deployment of the forces and means of civil-military cooperation during special operations (military operations) in carrying out military-service tasks to resolve armed conflicts is substantiated. The possibility of a positive impact of the deployment of a civil-military cooperation system on the effectiveness of the implementation of relevant tasks has been researched. The prospects of finding ways to increase the effectiveness of the relevant tasks execution by the formations and units of the National Guard of Ukraine during the settlement of the armed conflict by optimizing the activities of the units of civil-military cooperation are revealed.

The experience of NATO missions and operations and the recent experience of the Armed Forces and the National Guard of Ukraine during execution of the Joint Forces Operation confirm that the civil-military cooperation is a powerful and effective tool in the hands of the military command. It is expedient to use this experience during the planning and implementation of civil-military cooperation activities by forming the National Guard of Ukraine. The analysis of the theoretical and methodological basics of the creation and deployment of the system of civil-military cooperation in the formations of the National Guard of Ukraine and the other military formations and components confirms the relevance of the chosen direction of perspective scientific research.

Keywords: *Civil-Military Cooperation, National Guard of Ukraine, Armed Forces of Ukraine, armed conflict, Joint Forces Operation, civilian environment, civil-military interaction, coordination of actions.*

Минько Олександр Володимирович – ад'юнкт Національної академії Національної гвардії України

<https://orsid.org/0000-0002-8841-1511>